

Als je geschoren wordt, moet je stilzitten

Hoe de financiële sector mobiliseert tegen
een Europese transactietaks

Lisa Kastner

MO*papers is een serie analyses die uitgegeven wordt door Wereldmediahuis vzw. Elke paper brengt fundamentele informatie over een tendens die de globaliserende wereld bepaalt. **MO*papers** worden toegankelijk en diepgaand uitgewerkt.

MO*papers worden niet in gedrukte vorm verspreid. Ze zijn gratis downloadbaar op www.mo.be. Bij het verschijnen van een nieuwe paper wordt een korte aankondiging gestuurd naar iedereen die zijn of haar e-mailadres bezorgt aan mopaper@mo.be (onderwerp: alert)

Lisa Kastner is verbonden aan de *Foundation for European Progressive Studies*, een denktank en onderzoekscen- trum dat dicht bij de Partij van Europese Sociaaldemocraten staat.

Deze paper is een samenvatting en vertaling door **Emiel Vervliet** van het artikel *Business lobbying under salience – financial industry mobilization against the European financial transactions tax*, verschenen in het *Journal of European Public Policy*, online publicatie op 9 augustus 2017.

Redactieraad **MO*papers**: Lieve De Meyer (eindredactie), Rudy De Meyer (11.11.11), Gijs Justaert (Wereldsolidariteit), Gie Goris (MO*), Emiel Vervliet.

Informatie: mopaper@mo.be of MO*paper, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel
Suggesties: emiel.vervliet@telenet.be

Wereldmediahuis is ook uitgever van het printmagazine MO*, de mondiale nieuwssite www.MO.be, en van de nieuwsbrief eMO* (tweemaal per week). Verder organiseert de vzw MO* lezingen en mondiale cafés.

Overname van de teksten is toegestaan mits toestemming van auteur en uitgever.

Woord vooraf

Politieke voorstellen en maatschappelijke veranderingen slagen of falen zelden louter op eigen merites. Er is het gewicht van het getal of de mogelijkheid om de straat te mobiliseren, er is de media-aandacht die ontstaat of georchestreerd wordt, en er zijn de hard core lobby-activiteiten. Die laatste categorie is het minst transparant, dat blijkt nog eens nu de Corriere della Sera deze week schrijft dat een medewerkster van het Italiaanse ministerie van Economie vertrouwelijke documenten over financiële regulering en de invoering van een financiële transactie taks bezorgde aan Ernst&Young. Het zou de medewerkster in kwestie 220.000 euro opgebracht hebben. Voor wie zich afvraagt hoe het komt dat de FTT dood en begraven lijkt, is dit nieuws zeer verhelderend, maar het is niet “uitzonderlijk”.

Zowat twintig jaar geleden kwam de financiële transactie taks op het verlanglijstje van de Vlaamse ngo's. We hadden het toen nog over de Currency Transaction Tax, een belasting op transacties tussen verschillende munten. Vriend en vijand verklaarde ons gek. De beoordeling varieerde van 'naief' tot 'misdadig'. Half jaren negentig was de financiële sector oppermachtig, en volmaakt ondoorzichtig. De regeringen waren helemaal niet van plan om banken en beleggers ook maar een strobreed in de weg te leggen. Vandaar misschien ook de heel heftige, bijna allergische reacties van de sector op een uiteindelijk heel beperkte en technisch heel verwezenlijkbare maatregel zoals de CTT.

Opeenvolgende financiële crisissen bliezen wind in de zeilen van het FTT voorstel. De Aziatische crisis van 1997 maakte de belasting ineens een stuk bespreekbaarder op hoog niveau. Ook in België kwamen er parlementaire hearings, en na een mislukte poging in 2003, een wet in juli 2004. De wet werd gestemd met een wisselmeerderheid, maakte een Belgische taks afhankelijk van een akkoord in de eurozone, en bleef jaren dode letter.

Pas na de grote financiële crisis van 2008 – 2009 veranderde de Belgische regering het geweer van schouder en ging ze de CTT publiek en actief verdedigen. Het voorstel van belasting werd uitgebreid naar een veel ruimere FTT, die in principe geheven kan worden op alle mogelijke financiële transacties. De steun groeide. Ook vermogende individuen zoals Bill Gates en dienstdoende regeringsleiders zoals de Franse president Sarkozy werden pleitbezorgers. Maar het bleven toch allemaal vogels in de lucht. De banken en beleggers sliepen nog op beide oren.

De sfeer sloeg pas echt om toen de Europese Commissie in 2011 veranderde van rabiante tegenstander in een felle verdediger van een concreet FTT voorstel dat ze zelf op tafel legde. Het was een miniversie van de veel grotere heffing die de voorstanders eigenlijk eisten. Maar het commissie-voorstel haalde toch het olympisch minimum. Het werd nog concreter toen een tiental EU-landen een 'enhanced cooperation' opstartten om te onderhandelen over het concreet invoeren van een FTT. Succes leek ineens mogelijk. De eindstreep was in zicht

En toen... werd de financiële sector wakker. Overal was er een roep om de banken en consoorten te laten bijdragen aan de kosten van het 'opkuisen' van de financiële crisis die zij hadden veroorzaakt. En nu stond het ooit erg virtuele idee van een FTT plots als een 'bijna operationele' bedreiging te dringen aan de deur. De sector ging in de tegenaanval en slaagde er in om de FTT grotendeels weg te halen uit het politiek-maatschappelijk debat, om paniek te zaaien in de economische wereld en bij regeringen. Het commissievoorstel werd gevierendeeld en gaandeweg verzwakt in moeizame onderhandelingen tussen de betrokken EU-landen. Al is de strijd is nog niet gestreden. Het voorstel is nog niet van tafel. En wat ons betreft is de FTT een kat met negen levens. Het uitgebreide artikel van Lisa Kastner dat in deze MO* paper wordt samengevat analyseert scherp hoe de financiële sector te werk ging om de dreiging van de FTT te ontminnen. Het is een bijzonder leerrijk stuk. Ook, en misschien vooral, voor wie de FTT gerealiseerd wil zien.

Rudy De Meyer

EEN VOORSTEL VOOR EEN EUROPESE TAKS OP FINANCIËLE TRANSACTIES

In september 2011 keurde de Europese Commissie een voorstel van richtlijn over de invoering van een financiële transactietaks (FTT) goed. De taks zou vanaf 1 januari 2014 worden geheven in alle 27 lidstaten (Kroatië was toen nog geen lid van de Europese Unie). Deze belasting had volgens de Commissie vier doelstellingen. In de eerste plaats moest zij de versplintering van de interne markt vermijden en er ten tweede voor zorgen dat de financiële sector een eerlijke bijdrage leverde aan het herstel van de schade als gevolg van de financiële crisis en een compensatie invoeren voor de 'onderbelasting' van de financiële sector als gevolg van de btw-vrijstelling. Ten derde moest de FTT de praktijk van flitshandel ontmoedigen (flitshandel of *high frequency trading* is een methode om te speculeren op valuta- en aandelenkoersen waarbij op heel korte tijd, minder dan seconden of tienden van seconden, grote pakketten zowel gekocht als verkocht worden – EV). En tot slot moest deze Europese taks de invoering van een wereldwijde taks op financiële transacties mogelijk maken.

Een brede waaier van organisaties uit het middenveld eiste de invoering van een FTT, maar een meerderheid van lidstaten, waaronder het Verenigd Koninkrijk, Zweden en Luxemburg, wezen het voorstel af. Daarop besloten elf lidstaten, onder leiding van Duitsland en Frankrijk, in januari 2013 door te gaan in het kader van de procedure van 'versterkte samenwerking'. Die procedure betekende wel dat de taks enkel van toepassing zou zijn in de deelnemende lidstaten.

EEN BREDE TAKS

Het voorstel van de Europese Commissie van 2011 kwam in vrij hoge mate tegemoet aan de eisen van de actievoerders die voorstander zijn van een FTT. Het ging om een brede taks die ook van toepassing moest zijn op afgeleide producten en pensioenfondsen. De taks zou geheven worden op alle transacties tussen financiële instellingen wanneer minstens één partij bij de transactie in de EU gevestigd is. Dat is het 'principe van de vestigingsplaats'. Er waren weinig uitzonderingen voorzien. Om te vermijden dat de taks individuele burgers zou treffen,

zouden verzekeringscontracten, hypothecaire leningen en verbruikskredieten niet in het toepassingsveld van de richtlijn vallen. De taks zou minstens 0,1 procent bedragen op verrichtingen met aandelen en obligaties en 0,01 procent op verrichtingen met afgeleide producten. De jaarlijkse opbrengst werd geraamd op 57 miljard euro.

Het tweede voorstel, voor de groep van elf landen die de procedure van versterkte samenwerking zouden volgen, lag nog altijd in de lijn van de doelstellingen en het toepassingsveld van het eerste voorstel. Na tussenkomen van de actievoerders voor de FTT werd een bepaling toegevoegd om ontwijking te voorkomen. Het principe van de vestigingsplaats werd aangevuld met het 'principe van uitgifte'. De taks zou ook geheven worden op transacties door instellingen die gevestigd zijn buiten de elf landen, wanneer zij handelen in financiële instrumenten die uitgegeven zijn door instellingen uit de elf landen. Op andere eisen werd niet ingegaan: een hogere taks van 0,5 procent en de aanwending van de opbrengst van de taks voor de financiering van ontwikkeling werden niet opgenomen.

LANGZAAMAAN IN DE LIDSTATEN

Door intensief lobbywerk van de financiële sector bij de bespreking van het oorspronkelijke voorstel met alle lidstaten en later bij de informele besprekingen van het tweede voorstel tussen de elf landen, ontstond een politieke patstelling en werd de invoering van een brede taks erg onwaarschijnlijk. De Duitse regering wilde een brede taks met weinig uitzonderingen, Frankrijk en Italië waren voorstander van een vrijstelling voor obligaties, sommige afgeleide producten en repo's. (Een repo of *repurchase agreement* is een aankoop of verkoop van effecten, gecombineerd met een gelijktijdige verkoop of aankoop op termijn die met dezelfde tegenpartij wordt afgesloten. Banken vinden een groot deel van de financiering van deze activiteiten op de repo-markt – EV). In respectievelijk 2012 en 2013 voerden Frankrijk en Italië hun eigen versie van de FTT in en begonnen daarvoor promotie te maken.

MET ALS ONVERMIJDELIJK RESULTAAT EEN STERK VERMAGERDE FTT

In mei 2014 kondigden tien lidstaten (Estland had intussen afgehaakt) de invoering van een sterk afgezwakte FTT aan, die enkel gold voor aandelen en sommige afgeleide producten. Ondanks alle officiële retoriek en propagandapraatjes dat de taks een brede toepassing en een laag belastingpercentage voorziet, is het duidelijk dat deze FTT fel afwijkt van het oor-

spronkelijke voorstel van de Commissie. De taks lijkt nu meer op het zegelrecht van 0,5 procent dat in het Verenigd Koninkrijk wordt geheven op een beperkt aantal transacties. Deze FTT zal zijn doelstelling niet halen om effectief de speculatieve handel in financiële producten te bestrijden. In 2016 bleken er aanzienlijke meningsverschillen te bestaan tussen de tien overblijvende landen en daardoor wordt een invoering op korte termijn heel onwaarschijnlijk.

EEN POLITIEK DEBAT MET VEEL DEELNEMERS

In het politiek debat over de invoering van een Europese FTT lieten heel veel organisaties uit het maatschappelijk middenveld zich horen. In alle lidstaten werd campagne gevoerd: *Steuer gegen Armut* in Duitsland, *Zero Zero Cinque* in Italië, *La Tasa Robin Hood* in Spanje en *Robin Hood Tax Campaign* in Groot-Brittannië, om er maar enkele landen te noemen. In september 2009 stuurde een aantal ngo's en campagnegroepen een brief aan de G20. Zij riepen de staatshoofden en de regeringsleiders op om een internationale FTT in te voeren, om te betalen voor de crisis in het Noorden, landen in het Zuiden de middelen te geven om hun ontwikkelingsdoelen te realiseren en de financiële speculatie te verminderen. De campagnes kregen steeds meer steun in de publieke opinie. Toen duidelijk werd dat een mondiale of Europese FTT niet realistisch was,

werd overgeschakeld op campagnes voor de invoering van een taks in de lidstaten van de EU die daar wel toe bereid waren.

Het valt natuurlijk niet te verbazen dat de banksector een fel tegenstander was van de FTT. In de *Financial Times* kon je op de dag van publicatie van het Commissievoorstel lezen: "Het voorstel stuit op heftig verzet van financiële en ondernemingskringen in Europa... we mogen een hevige politieke strijd verwachten". Nadat in februari 2013 duidelijk werd dat elf landen zouden doorgaan met een aangepast voorstel, werd de druk opgevoerd. Maar het feit op zich dat het Europees voorstel er kwam, wijst op het onvermogen van de actievoerders om de politieke agenda in hun voordeel te beïnvloeden. Hoe kunnen we dat initiële falen verklaren?

REGULERING VAN DE FINANCIËLE SECTOR IN EEN POST-CRISISSFEER HET POLITIEK DEBAT ONDER DRUK

In de jaren na de financiële crisis kregen politici als Nicolas Sarkozy en Angela Merkel belangstelling voor de FTT als een populistische maatregel om de publieke opinie te sussen. De intense publieke belangstelling voor de hervorming van het financieel systeem beperkte de mogelijke invloed van de privé-sector op de debatten. Vooral in Frankrijk en Duitsland kwam de FTT uitgebreid aan bod in de media, maar veel minder in het Verenigd Koninkrijk dat geen lid was van de groep van elf en dus buiten het toepassingsgebied van een eventuele FTT zou blijven.

De media-aandacht bereikte telkens een hoogtepunt in de periode rond de top van de G20 in Cannes in 2011, de stemming in

het Europees Parlement over de invoering van de FTT in mei 2012 en de mededeling dat elf landen zouden doorgaan met de invoering van de FTT in juni 2012.

Een opiniepeiling in opdracht van het Internationaal Vakverbond in juni 2012 leverde nog meer bewijzen voor de druk vanuit de publieke opinie. In Frankrijk zegde slechts 12 procent van de ondervraagden dat zij nog nooit over een FTT hadden gehoord. In België, Duitsland en Griekenland was dat 30 procent en in het Verenigd Koninkrijk 37 procent. Een meerderheid van de ondervraagden was dus in staat om zich een mening te vormen over een relatief complex en ondoorzichtig thema.

DE PRIVÉSECTOR STOND AANVANKELIJK VRIJ MACHTELOOS EN PASTE ZIJN LOBBYING AAN

In deze eerste fase van het debat slaagde de privésector, die werd geconfronteerd met een vijandige publieke opinie, er niet echt in om een veto uit te spreken tegen het nieuwe beleid. Op het hoogtepunt van de financiële crisis waren de verhoudingen tussen de beleidsmakers en de financiële sector veel meer gespannen dan in de jaren vóór de crisis. Een lobbyist beklagde zich: “Het is moeilijk om een redelijke discussie te hebben, wanneer een thema sterk gepolitiseerd is”. De lobbyisten voelden duidelijk dat de woede in de publieke opinie en het verlies aan geloofwaardigheid van de financiële instellingen (door de crisis) hun toegang tot de beleidsmakers beperkte. Het publiek zag de FTT als een straf voor de wandaden en het gebrek aan verantwoordelijkheid van banken en andere financiële instellingen.

De afstand tussen beleidsmakers en de financiële sector bleek ook uit het feit dat politici de expertise van de sector openlijk in twijfel trokken. De Duitse minister van Financiën Wolfgang Schäuble zei in november 2011 over de argumenten van de tegenstanders van de FTT: “De argumenten van wie beweert dat de taks zal leiden tot een aanzienlijk verlies van werkgelegenheid en welvaart, schijnen te berusten op overdreven en partijdige projecties – en nog belangrijker is dat zij het vermogen miskennen van deze taks om de deviezenmarkten te stabiliseren en zo de economie meer goed dan kwaad te doen.”

MAAR DE CONTEXT VERANDERT BELEID BUITEN DE SCHIJNWERPERS VAN DE PUBLIEKE OPINIE

Vanaf half 2013 verminderde het aantal artikelen over de FTT in de pers en haalde de taks veel minder de hoofdlijnen. Deze daling in de publieke belangstelling liep parallel met het verschuiven van het debat van politieke fora als de Europese Raad van de ministers van Financiën (Ecofin) naar vergaderingen van werkgroepen. Nadat de Commissie in februari 2013 haar nieuw (en duidelijk afgezwakt) voorstel had ingediend, werden de besprekingen afgevoerd naar een werkgroep over indirecte belastingen.

Vóór de financiële crisis had de sector gemakkelijk toegang tot de Europese beleidsmakers vooraleer een ontwerp-richtlijn werd gepubliceerd. Maar zo'n overleg was er niet geweest voor de publicatie van het eerste voorstel over de FTT in september 2011, behalve een openbare raadpleging van vele belanghebbenden in februari en april 2011. Andere klachten waren: “De Commissie werkt nu in volledige afzondering, niet met de sector”, “Wij hebben geen noemenswaardige invloed op de weg die de Commissie nu inslaat” en “Geen enkele maatregel is aanvaardbaar... het voorstel van de Commissie is absoluut geen afspiegeling van de wijze waarop de sector nu werkt... en het ontwerp is volkomen verkeerd”.

Die verandering in beleidscontext en beleidskringen verplichtte de financiële sector er ook toe om zijn lobbystrategie aan te passen. De sector zag zich gekortwiekend in zijn pogingen om het voorstel te blokkeren of er een veto voor uit te spreken. De lobbyisten beperkten hun tussenkomsten, omdat ze zich bewust waren van mogelijk negatieve gevolgen voor hun reputatie. Een lobbyist gaf toe: “Het is moeilijk voor de banksector om tot het uiterste te gaan en zich tegen de invoering van de FTT te verzetten, wanneer de sector zelf de begunstigde is van overheidssteun om instellingen van de ondergang te redden... De financiële sector vindt het moeilijk om zijn verzet tegen de invoering van de FTT in het openbaar te uiten, zonder de indruk te wekken enkel uit te zijn op het eigen belang... de financiële sector heeft nu zo'n slechte reputatie”. De sector publiceerde in die periode geen openlijke kritiek op de FTT, om negatieve publiciteit te vermijden.

De besprekingen in die werkgroep verliepen veel ‘rustiger’ en zonder veel publieke belangstelling. Daarenboven werd de FTT nu besproken in een informele groep van elf lidstaten, voorafgaand aan de formele bijeenkomsten van de werkgroep. De discussie over de FTT werd dus verengd: van een breed publiek debat naar een beperkt kransje van deelnemers en op basis van niet-officiële werkdocumenten. Het bewijs voor deze vlucht voor de schijnwerpers van de publieke opinie was dat de FTT niet besproken werd op de vergadering van Ecofin in juni

2013 en evenmin op de Europese top van staatshoofden en regeringsleiders.

Wanneer het thema van een debat minder in het middelpunt van de publieke belangstelling staat en dat debat wordt verengd van een brede democratische confrontatie van standpunten naar een onderhandeling met belangengroepen, ontstaan mogelijkheden voor vrijstellingen, vertragingen en wijzigingen in het voordeel van die belangengroepen. De besprekingen in de informele bijeenkomsten leidden tot het verwijt van een gebrek aan openheid in de besluitvorming. De lidstaten die niet tot de groep van elf behoorden, bekritiseerden de onderhandelingen als een 'gesloten proces', een 'politieke deal die grotendeels in het geheim werd gesloten'.

DE SECTOR GAAT IN DE TEGENAANVAL

Als gevolg van de actualiteit van het thema, de deelname van vele actoren aan het publieke debat en de massale overheidssteun aan financiële instellingen, waren de tegenstanders van de FTT aanvankelijk terughoudend om zich openlijk te verzetten tegen het Europese initiatief. Maar toen de urgentie afnam en het publiek debat minder heftig werd, veranderde de sector zijn lobbystrategie. Tussen maart en juni 2013 werd een gecoördineerde en brede aanval op de taks op financiële transacties ingezet.

Vertegenwoordigers van de financiële bedrijven waarschuwden voor de maatschappelijke kosten. Banken als Goldman Sachs, Deutsche Bank, Citigroup en Morgan Stanley en hun lobbykoepels als de *International Banking Federation* en de *European Fund and Asset Association* (Europees Fonds voor fondsen- en effectenbeheer) publiceerden onderzoeksrapporten met bewijzen voor de negatieve gevolgen van de FTT. In *Financial Transaction Tax: how severe* kwam Goldman Sachs tot het besluit dat de financiële sector 170 miljard euro zou moeten betalen. Deze last zou moeten worden gedragen door de kleine beleggers.

Andere rapporten en standpunten legden de nadruk op de

Philippe Lamberts, Europees Parlementslid voor Ecolo, vertolkte zijn teleurstelling over het politieke proces als volgt: "Het is duidelijk geworden dat het voorstel (van FTT) van de Europese Commissie... wordt verminkt door regeringen die nauwe banden hebben met financiële belangengroepen. De regeringen handelen achter gesloten deuren, in vergaderingen van de ambassadeurs en bijeenkomsten van centrale banken, ver van de druk van de publieke opinie en zonder democratische verantwoording. Zij voelen zich vrij om het ambitieuze voorstel van de Commissie de grond in te boren".

maatschappelijke kosten van de FTT. De studiedienst van Deutsche Bank kwam in maart 2013 tot de conclusie dat de maatregel de kosten voor het verkrijgen van kapitaal voor "gezinnen, ondernemingen en zelfs landen" zou verhogen en daardoor schade zou toebrengen aan de reële economie.

Om zijn politieke invloed te vergroten, ging de financiële sector bondgenoten zoeken bij andere sectoren die ook onrechtstreeks zouden getroffen worden door de FTT. Omdat hun eigen expertise en geloofwaardigheid had geleden onder de financiële crisis, zochten ze bondgenoten om overtuigende tegenargumenten voor de FTT te ontwikkelen. De financiële sector uit de eurozone vermeed gemeenschappelijke campagnes met Amerikaanse of Britse groepen, in de overtuiging dat argumenten van Angelsaksische origine contraproductief zouden zijn voor de pogingen om de Europese beleidsmakers te overtuigen van de nadelen van de taks. "Het gevaar bestaat dat die lobbying niet heel effectief zal zijn, omdat de verdenking ontstaat dat het gaat om een Angelsaksische samenzwering om de greep op de financiële markten te behouden... We wisselen informatie uit, maar we zijn niet betrokken bij gemeenschappelijke initiatieven".

DE PRIVÉSECTOR STOND AANVANKELIJK VRIJE MACHTELOOS EN PASTE ZIJN LOBBYING AAN

Financiële groepen haalden voordeel uit de mobilisatie van niet-financiële economische sectoren tegen de FTT. Politici en beleidsmakers stonden niet te springen om openlijk begrip op te brengen voor de argumenten van de financiële sector, maar ze aarzelden ook om regelgeving te steunen die de ondernemingsactiviteiten en de economische groei negatief zouden kunnen beïnvloeden.

In mei 2013 maakten Bayer, Siemens en enkele andere Duitse multinationals hun verzet tegen de FTT bekend. De taks zou de ondernemingen en de uitvoergerichte Duitse industrie in het algemeen schaden. Een vertegenwoordiger van een financiële groep gaf de volgende toelichting bij de lobbyingstrategie: “Het is voor de financiële sector beter om ook andere partijen aan boord te hebben. Als Deutsche Bank zich verzet, zegt de bevolking dat de taks een goede zaak moet zijn. Maar als Siemens zegt dat de taks nadelig is voor zijn klanten, heb je een sterk argument”.

Niet-financiële ondernemingen werden door de FTT niet rechtstreeks geïmponeerd, maar zij vreesden dat de taks de kosten van de schuldenlast van de ondernemingen zou verhogen. Verenigingen van ondernemers benadrukten de schadelijke gevolgen van de FTT voor de economische activiteit en voor de

ondernemingen. De Amerikaanse Kamer van Koophandel stuurde een brief naar de regeringen van de elf landen die de taks zouden gaan invoeren: “... (de taks) zal ernstige gevolgen hebben, niet enkel voor de financiële instellingen, maar ook voor de reële economie, voor ondernemingen in alle sectoren die volledig legitiem financiële instrumenten gebruiken in hun gewone bedrijfsvoering”. Het Duitse weekblad *Der Spiegel* beschreef deze en andere standpunten als “een revolutie om de invoering van de taks te vertragen”.

De financiële sector vond nog een andere bondgenoot in de centrale bankiers. In de lente van 2013 bekritiseerden die de FTT tijdens vergaderingen bij de Europese Centrale Bank. In mei 2013 maakten de topmannen van de Duitse, Franse en Britse centrale bank in de *Financial Times* duidelijk hun voorbehoud bekend.

Zoveel rapporten en lobby door de financiële sector deed het enthousiasme van de politiek verantwoordelijken voor de invoering van de FTT bekoelen. De Duitse minister van Financiën Wolfgang Schäuble verklaarde in de *Wall Street Journal* dat de verschillen in voorkeuren, belangen en situaties van de deelnemende landen zo groot waren, dat het toch best was om te beginnen met een beperkte belasting op aandelen en sommige afgeleide producten.

BESLUIT

› Kort na de financiële crisis die in 2007-2008 begon, kregen regeringen belangstelling voor een taks op financiële transacties. Zij zagen de FTT als een populistische maatregel om de publieke opinie gunstig te stemmen, want die gaf de financiële sector de schuld voor de crisis. De sector zelf leed onder zijn slechte reputatie en was de eerste jaren niet in staat om veel invloed uit te oefenen op de voorgestelde maatregel.

Maar de context veranderde toen het debat verschoof van het publieke forum naar de onderhandelingstafel. Vergaderingen van werkgroepen krijgen in de media veel minder aandacht dan publieke debatten en verklaringen van toppolitici. Door het publieke debat te 'dempen', een coalitie te vormen met andere 'stakeholders' en bewijzen aan te voeren voor de mogelijke maatschappelijke kosten van de FTT, kon de financiële sector het verloren terrein terugwinnen. Het resultaat was uiteindelijk een zwak compromis dat de machtsverhoudingen in de financiële wereld intact liet.

De financiële sector slaagde erin zijn standpunt te *framen*: zwaaien met het argument dat de FTT de bredere economie zou schaden, bleek een winnende strategie, zeker tegenover nationale regeringen die hun politieke beslissingen moeten verantwoorden bij hun achterban. De strategie was succesvol zodra het publieke debat minder intensief werd.

We moeten natuurlijk in overweging nemen dat het succesvol uithollen van de FTT niet enkel te danken is aan het puike lobbywerk van de financiële sector. Volgens sommigen 'leerden' de regeringen al vlug dat het invoeren van een uniforme taks op zeer uiteenlopende financiële transacties grote nadelen kon hebben. Het zou technisch gemakkelijker en doeltreffender zijn om de nettowinsten van de sector te belasten. Er bestaan alternatieven, zoals een taks op financiële activiteiten (*financial activities tax*), maar geen enkele belangrijke politieke speler heeft ooit een alternatief op de agenda gezet.

Verder is het mogelijk dat de Europese Commissie het voorstel heeft afgezwakt uit vrees dat na Estland nog andere landen het overleg zouden verlaten en we dus zouden belanden in een scenario van tien kleine negertjes. Dat is mogelijk, maar door het oorspronkelijke voorstel te *framen* als schadelijk voor de groei en de activiteit van de ondernemingen, was het voor de politici gemakkelijker om van dat eerste voorstel af te stappen.

Ten slotte wijzen sommige onderzoekers op het verschil tussen de instrumentele en de structurele macht van het financiële kapitaal. Onder instrumentele macht verstaan ze de capaciteit om via argumentatie en lobbywerk het laken naar zich toe te trekken. Structurele macht verwijst naar de afhankelijkheid van kapitalistische democratieën van investeringen door privé-bedrijven. Dat geeft ondernemingen macht, ook zonder actief of gesofisticeerd lobbywerk. De 'financialisering' van de economie is een van de belangrijkste trends in een moderne economie. (Financialisering is het proces waarbij de invloed van de financiële markten, financiële instellingen en financiële elites op het economisch beleid en de economische activiteit groeit. Door financialisering verandert een economisch systeem en ook de inkomensverdeling en groeit het belang van de financiële economie ten opzichte van de reële economie – EV). Elke poging om de financiële sector te (her)reguleren, wordt daarmee een uitdaging aan het adres van gevestigde belangen.

De herregulering van de financiële sector zal impact hebben op alle ondernemingen. Het is daarom niet verwonderlijk dat (organisaties van) niet-financiële ondernemingen zich achter de belangenverdediging van de financiële sector scharen. Een combinatie van instrumentele en structurele macht verklaart waarom de lobby's van Europese ondernemingen zo succesvol zijn geweest bij het uithollen van het voorstel van de Europese Commissie voor de invoering van een taks op financiële transacties.

REEDS VERSCHENEN MO*PAPERS

2017

- nov 2017: Als je geschoren wordt, moet je stilzitten - Hoe de financiële sector mobiliseert tegen een Europese transactietaks (*Lisa Kastner*)
- okt 2017: Besparingsbeleid vergroot ongelijkheid, ontwikkeling vereist echte investeringen (*UNCTAD*)
- mei 2017: Beschikt Rusland werkelijk over een gaswapen? (*James Henderson*)
- mei 2017: Armoede is de echte oorzaak van honger, agro-ecologie de oplossing (*Esmeralda Borgo*)
- jan 2017: Waarom is Oeganda militair zo actief in de regio van de Grote Meren? (*Martijn Engels*)

2016

- dec 2016: 25 jaar Belgische multilaterale samenwerking Kan een kleine speler groot worden in multilateraal verband? (*Kris Panneels*)
- dec 2016: De multilaterale ontwikkelingssamenwerking. Wat we samen doen, doen we beter? (*Kris Panneels*)
- okt 2016: De strijd om de Europese ontwikkelingsbudgetten (*Dirk Brems en Sarah Hulsmans*)
- jul 2016: Hervrederingssamenwerking (*Gorik Ooms*)
- mei 2016: Humanitaire hulp voor deze tijd? (*Overseas Development Institute*)
- apr 2016: Buen vivir: Komt het goede leven uit Zuid-Amerika? (*Eduardo Gudynas*)
- mar 2016: De EU als "ontwikkelingsland", De universele ontwikkelingsagenda van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in het Europees beleid (*Dirk Brems en Julie Lamsens*)
- mar 2016: Europa redden door de democratie te herstellen (*Stephen Bouquin en Karin Verelst, Thomas Fazi*)
- feb 2016: Anno 2016 is ontwikkeling niet meer wat ze is geweest (*Emiel Vervliet*)
- jan 2016: De stille revolutie van sociaal ondernemers, Sociaal ondernemerschap als nieuwe benadering voor internationale solidariteit? (*Fons van der Velden en Pol De Greve*)

2015

- nov 2015: Het ei van Columbus voor ontwikkelingssamenwerking? (*Dirk Brems en Tina Tindemans*)
- okt 2015: Textielarbeidsters hebben sociale bescherming nodig (*Sarah Vandoorne*)
- okt 2015: De twijfelachtige kleuren van groen geld (*Gert Van Hecken en Kahlil Baker*)
- sep 2015: Zijn de opkomende landen nu gevestigde machten? (*Dries Lesage, Stijn Sintubin, Ng Sauw Tjhoi, Laurent Delcourt, Jef Van Hecken, Karin Debroey, Lien Verpoest*)
- apr 2015: Moeten kernwapens gewoon verboden worden? (*Tom Sauer*)
- apr 2015: Een TTIP van sluier: meer vrijhandel dient de winst, niet de mensen (*Emiel Vervliet*)
- jan 2015: De ontwikkelingssamenwerking voorbij? (*Marcus Leroy*)

2014

- december 2014: Wet breekt nood, Toekomst voor rondtrekkende veehouders in Afrika? (*Koen Van Troos*)
- november 2014: #LuxLeaks (*Kristof Clerix / ICIJ*)
- oktober 2014: Nog steeds gelukkig getrouwd? Een gouden bruiloft in de ontwikkelingssamenwerking (*Gijs Justaert*)
- juli 2014: Wordt de geopolitieke kaart van het Midden-Oosten hertekend? (*David Crikemans*)
- juni 2014: We zijn allemaal verschillend. U ook? (*Rachida Lamrabet*)
- mei 2014: Gouden tijden voor de rijken? (*Paul Krugman*)
- apr 2014: Kunnen voorbehoedmiddelen de wereld redden? (*Simon Calcoen*)
- mrt 2014: Gaan de groeilanden een diepe duik tegemoet? (*Pierre Salama*)
- feb 2014: Buitenlandse berichtgeving is dood, leve de mondiale journalistiek? (*Gie Goris*)
- feb 2014: Is Afghanistan klaar voor 2014? (*Thomas Ruttig*)
- jan 2014: Ligt Pakistan op het Arabisch schiereiland? (*Bruno De Cordier*)

2013

- dec 2013: Schept microkrediet slechts een illusie van ontwikkeling? (*Milford Bateman en Ha-Joon Chang*)
- sep 2013: Kan Afrika zijn ontwikkeling zelf financieren uit hogere belastingsofbrensten? (*Mick Moore*)
- jun 2013: Is uw gsm goud waard?
- apr 2013: Wat weten we (niet) over het geweld in Oost-Congo? (*Koen Vlassenroot, Steven Spittaels, Kris Berwouts en Nadia Nsayi*)
- apr 2013: Bestaan de Zapatisten nog? (*François Hautart*)
- feb 2013: Kan rijst West-Afrika voeden? (*Saartje Boutsen en Jan Aertsen*)
- feb 2013: Hoe komt het dat Afrika de Millenniumdoelstellingen niet haalt? (*Dimitri Van den Meerssche*)

2012

- okt 2012: Genetisch gewijzigd voedsel als oplossing voor het hongerprobleem? (*Hielke Van Doorslaer*)
- sep 2012: Kan zwart-Afrika voedselzekerheid bereiken? (*UNDP*)
- sep 2012: What is the Rise of South-South relations about? (*Sanoussi Bilal*)
- apr 2012: Hoe inclusief is onze ontwikkelingssamenwerking? (*PHOS*)
- mar 2012: Brengen verkiezingen meer democratie in Congo? (*Mieke Berghmans en Nadia Nsayi*)
- mar 2012: Wat na Busan? (*Bert Jacobs*)
- mar 2012: Kan de politiek de ontwikkelingssamenwerking redden? (*Alex Duncan en Gareth Williams*)
- feb 2012: Wordt het precariaat een nieuwe sociale klasse? (*Guy Standing*)
- feb 2012: Waarheen met de revoluties in Egypte en Syrië? (*Brigitte Herremans, Pieter Stockmans en Majd Khalifeh*)

2011

- nov 2011: Kan armoede overwonnen worden? (*Abhijit Vinayak Banerjee en Esther Duflo*)
- nov 2011: Is India goed bezig? (*Jean Drèze en Amartya Sen*)
- nov 2011: Een keerpunt voor sociale bescherming wereldwijd? (*Gijs Justaert en Bart Verstraeten*)
- okt 2011: Heeft ontwikkelingshulp zijn tijd gehad? (*Marcus Leroy*)
- okt 2011: 7 billion: development disaster or opportunity? (*Hania Zlotnik and Fred Pearce*)
- sep 2011: Erkenning van de Palestijnse staat: een game changer? (*Brigitte Herremans*)
- jun 2011: Een uitweg uit de nieuwe voedselcrisis? (*Saartje Boutsen*)
- mei 2011: Is het einde van de bevolkingsgroei werkelijk in zicht? (*Ronald C. Schoenmaeckers*)
- apr 2011: Waarom gelijkheid beter is voor iedereen (*Richard Wilkinson en Kate Pickett*)
- mar 2011: Welke toekomst voor de ontwikkelingssamenwerking? (*Nemat Shafik*)
- feb 2011: Realiteit of mythe? Minerale rijkdom als motor van het geweld in het oosten van Congo (*Rachel Perks en Koen Vlassenroot*)

2010

- dec 2010: Heeft Congo kans van slagen? (*Tom De Herdt, Kristof Titeca en Inge Wagemakers*)
- nov 2010: Heeft de crisis het draagvlak van ontwikkelingssamenwerking ondermijnd? (*Tom De Bruyn & Ignace Pollet*)
- nov 2010: De laatste energiecrisis? Betekent piekolie het einde van de homo Petroliensis? (*Elias Verbanck*)
- sep 2010: Wat doet China in Afrika en Latijns-Amerika? (*John Vandaele & Marc Vandepitte*)
- sep 2010: De millenniumdoelstellingen: wachten op de grote doorbraak? (*Lonne Poissonnier & Rudy De Meyer*)
- jun 2010: Hoe goed zijn Brazilië, China en India in armoedebestrijding? (*Emiel Vervliet*)
- mei 2010: Why is poverty a human right crisis? (*Irene Khan and Steven Vanackere*)
- mei 2010: Wat is nu eigenlijk goed bestuur? (*Emiel Vervliet*)
- apr 2010: Is er Apartheid in het Heilige land? (*Korneel De Rynck*)
- mar 2010: Water zonder grenzen? Het regionaal belang van het Afghaanse water (*Benjamin Sturtewagen*)
- feb 2010: Wat met de Cubaanse revolutie na Fidel Castro? (*Marc Vandepitte*)
- feb 2010: Leidt klimaatverandering tot oorlogen? (*Harald Welzer en Jamie Shea*)
- jan 2010: Mogen we nog dieren eten in tijden van klimaat- en voedselcrisis? (*Jonathan Safran Foer en Louise Fresco*)

2009

- nov 2009: Spionage in het hart van Europa? (*Kristof Clerix*)
- nov 2009: Hebben de ngo's hun ziel verkocht aan de minister van Ontwikkelingssamenwerking? (*Jean Reynaert en Patrick Develtere*)
- okt 2009: Chaos in Afghanistan en Pakistan? (*Ahmed Rashid en Jef Lambrecht*)
- sep 2009: De 'Gele Reus' in ademnood? (*Samia Suys*)
- sep 2009: Is ontwikkelingshulp verantwoordelijk voor de armoede in Afrika? (*Dambisa Moyo en Kumi Naidoo*)
- jul 2009: Is dit de nieuwe kolonisering? (*International Food Policy Research Institute, The Economist, vertaling Emiel Vervliet*)
- jun 2009: Kan de G20 de wereld redden? (*Emiel Vervliet*)
- apr 2009: Hoezo, vrije meningsuiting? (*Ruddy Doom en Sofie Van Bauwel*)
- mar 2009: Hebben financiële speculanten 120 miljoen mensen honger laten lijden? (*Peter Wahl, vertaling en samenvatting door Emiel Vervliet*)
- mar 2009: What is the status of human rights in Iran? (*Shirin Ebadi*)
- feb 2009: Hoe zien wij Gaza? (*Ruddy Doom en Simone Korkus*)

2008

- dec 2008: Wat is waardig werk? (*Emiel Vervliet*)
- nov 2008: Betalen de armen de prijs van een slecht beleid? (*Saar Van Hauwermeiren*)
- okt 2008: Hoeveel armen zijn er nu eigenlijk? (*Emiel Vervliet*)
- okt 2008: Blinkt alle goud? (*Catapa*)
- jul 2008: Door welke lens kijken wij naar China? (*Kristof Decoster*)
- jun 2008: Heeft Congo iets aan zijn mijnen? (*Raf Custers*)
- jun 2008: Wie zorgt er voor een échte groene revolutie? (*Jan Aertsen en Dirk Barrez*)
- mei 2008: Kan onverschilligheid dodelijk zijn? (*Forum for African Investigative Reporters, vertaling en samenvatting: Emiel Vervliet*)
- mar 2008: Levert de traditie de oplossing? (*Bert Ingelaere*)
- feb 2008: Kunnen boeren de wereld redden? (*Saartje Boutsen*)
- jan 2008: Neemt de inkomensongelijkheid in de wereld toe of af? (*Emiel Vervliet*)

2007

- dec 2007: Waar de kassa altijd rinkelt? (*Internationaal Vakverbond, vertaling: Emiel Vervliet*)
- dec 2007: Is er leven na Kyoto? (*Simon Calcoen, Peter Tom Jones, Edith Vanden Brande en Alma De Walsche*)
- okt 2007: Zijn de EPA's levensgevaarlijk? (*Marc Maes*)
- sep 2007: Ligt de Afrikaanse hemel in Barcelona? (*Roos Willems, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Hoe erg is het klimaat eraan toe? (*IPCC, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Redt de minister van Financiën het klimaat? (*Aviel Verbruggen, vertaling: Emiel Vervliet*)
- jun 2007: Viva el populismo? (*Emiel Vervliet en Alma De Walsche*)
- mar 2007: Veertig jaar bezetting - Hoe lang nog? (*Ludo De Brabander & Brigitte Herremans*)

2006

- dec 2006: Hoe geglobaliseerd is de islam? (*Olivier Roy*)
- dec 2006: Zit de Congolese toekomst in de grond? (*Sara Frederix en John Vandaele*)
- nov 2006: Helpt onze hulp tegen honger? (*Saartje Boutsen en Jan Vannoppen*)
- nov 2006: Wil China de wereld overheersen? (*Jonathan Holslag*)

Al deze MO*papers kunnen gratis
gedownload worden op www.MO.be/papers

